

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра германської філології та методики викладання іноземних мов
Кафедра прикладної лінгвістики

**ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
ЗА ОСВІТНЬО - ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ (ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО)
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою підсумкової атестації випускників ОП Германські мови та літератури (переклад включно) у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя є встановлення рівня відповідності підготовки здобувачів вимогам стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Атестаційний екзамен має забезпечити оцінювання досягнення результатів навчання, визначених освітньою програмою, а саме:

- вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно й письмово, розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання, знати й розуміти систему мови і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності. (ПРН-1, ПРН-7, ПРН-8, ПРН-14, ПРН-16);
- ефективно працювати з інформацією, розуміти принципи буття людини, природи, суспільства, приймати рішення та виробляти стратегію діяльності для вирішення завдань з урахуванням загальнолюдських цінностей, безпеки для себе та спільноти,

суспільних, державних та виробничих інтересів (ПРН-2, ПРН-3, ПРН-4, ПРН-5, ПРН-6, ПРН-18, ПРН-19, ПРН-20, ПРН-21, ПРН-22, ПРН-23);

- знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності, знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та англійською мовами, аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють, здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів (ПРН-9, ПРН-10, ПРН-11, ПРН-12, ПРН-13, ПРН-15, ПРН-17)

1. Структура атестаційного екзамену

№ п.п.	Зміст компоненту	Оцінювання	Примітки
<i>Лінгвістичний блок (50 балів)</i>			
1.	Робота з текстом	50 балів	
<i>Перекладацький блок (50 балів)</i>			
1.	Знання теорії перекладу (тест)	10 балів	Виконується до екзамену
2.	Адекватний письмовий переклад тексту з англійської мови українською мовою	15 балів	Виконується до екзамену
3.	Анотаційний письмовий переклад тексту з української мови англійською мовою	10 балів	
4.	Аналіз перекладацьких трансформацій у запропонованому тексті	15 балів	

Лінгвістичний блок:

Усна частина відповіді: робота з текстом.

Завдання, що пропонуються:

1) Обрати абзац для виразного читання (не менше 5 речень), що висвітлює ключові ідеї, обґрунтувавши вибір іноземною мовою. Прочитати вголос і зробити літературний переклад (4 хв.) - 13 балів (читання – 5, переклад – 8).

2) Презентувати детальний переказ тексту (4 хв) – 15 балів.

Письмова частина відповіді (екзаменатор перевіряє завдання під час відповіді студента на інші питання білету – додаткові запитання по писемним завданням (2 хв.) можливі після відповіді на всі запитання білету).

Завдання, що пропонуються:

3) Пояснити англійською мовою **три** граматичні, лексичні і стилістичні явища, що виділені у тексті – 9 балів (по 3 бали за кожне явище) і виписати з тексту одну концептуальну метафору, вказати сферу джерела і сферу цілі та тип метафори – 3 бали.

Для заочного відділення – лексикологічний аналіз – 12 балів (по 3 бали за кожне явище).

4) Зробити синтаксичний аналіз виділеного у тексті речення – 5 балів (складне речення для денного відділення і просте для заочного).

5) Написати 5 запитань щодо найбільш важливих положень тексту – 5 балів.

Перекладацький блок:

Письмова частина відповіді (виконується до екзамену):

Завдання, що пропонуються:

1) Виконати тест на знання теорії перекладу (час для виконання – 40 хв.).

2) Перекласти текст з англійської мови українською мовою (обсяг тексту – 1400 - 1700 др. зн., час виконання – 80 хв.).

Усна частина відповіді:

Завдання, що пропонуються:

3) Зробити анотаційний переклад тексту з української мови англійською мовою. Завдання виконується студентом письмово в аудиторії та перевіряється екзаменатором. Обсяг текстів 1500 др. зн. Обсяг анотації – 3-5 речень. Час виконання – 20 хв.

4) Зробити перекладацький аналіз тексту. Студенти мають прочитати автентичний текст та його переклад, проаналізувати перекладацькі трансформації, підтвердити або спростувати вибір перекладача. Обсяг тексту – 1000 др. зн. Час для виконання – 20 хв.

2. Зміст атестаційного екзамену

2.1. Зміст лінгвістичної підготовки

2.1.1. Тематика текстів (на основі тем, які вивчалися у попередні чотири роки):

1. Покупки. Супермаркет і торговельний центр. Шопінг онлайн. Шопінг в житті людини. Щоденні покупки.

2. Пори року та погода. Прогноз погоди. Клімат Великої Британії. Клімат України. Улюблена пора року. Вплив погоди на людину.

3. Місто. Переваги та недоліки проживання в місті та селі. Київ - столиця України. Місце, де народився.

4. Хвороби, їх симптоми та лікування. Охорона здоров'я. Здоровий спосіб життя.

5. Спорт та ігри. Олімпійські ігри: історія, символи, традиції, цікавинки. Улюблені види спорту та спортсмени. Місце спорту в житті людини.

6. У пошуках пригод. Мандрівники та дослідники: минуле та сучасність. Мандрівник і турист: подібності та відмінності. Роль ризику в житті людини. Попередження нещасних випадків. Британські морські курорти.

7. Кіно у нашому житті. Історія кіно. Відомі режисери та актори. Культові фільми.. Вплив кіно та телебачення на людину. Кіно та театр.

8. Мистецтво. Напрямки мистецтва. Англійська школа живопису. Критерії оцінки творів мистецтва. Улюблений художник/картина. Представники поп-арту. Українське образотворче мистецтво.

9. Світ навколо нас. Дикий світ та навколишнє середовище. Проблеми довкілля та їх вирішення. Всесвітній рух за чисте довкілля. Охорона тварин. Червона книга. Життя в зоопарках.

10. Прибутки та витрати. Особисті фінанси. За все треба платити в житті. Як заощаджувати й інвестувати гроші. Якими способами можна переконати покупця придбати певну річ.

11. Комунікація. Різні види комунікації, передачі та одержання інформації. Преса у Великій Британії та в Україні. Занепад британської газетної імперії. Телебачення, його роль у суспільному житті.

12. Покарання й помста. Правосуддя. Суди у Великій Британії та в Україні. Злочин і покарання. Як уберегтись від злочинців.

13. Репутація людини. Складові частини репутації людини. Відомі люди.

14. Інші світи. Незвичайні та незрозумілі явища. Уфологія. Наука й шарлатанство. Контакти з іншими світами.

15. Почуття та ставлення до людей. Емоційне ставлення до різних подій. Корисність та деструктивність деяких почуттів. Емоційна різниця між чоловіком та жінкою. Наполегливість і послідовність.

16. Докори сумління. Моральність та аморальність деяких вчинків. Нечесні люди та наше ставлення до них. Шахраї у світовій історії. Обман у сфері побутових послуг. Право людини на особисте життя й збереження професійної таємниці.

17. Технічні досягнення й етичні проблеми. Новітні досягнення у сфері телекомунікацій та наше ставлення до них. Етичний аспект використання мобільних телефонів. Розвиток робототехніки. Непередбачувані наслідки генної інженерії.

18. Мови й нації.

2.1.2. Теоретичні питання

1. Закон Гріма. Співвідношення германського та індоєвропейського консонантизму. Фонетична та фонологічна сутність цього закону. Інтерпретації закону Гріма.

2. Великий зсув голосних. Великий зсув голосних як прояв нової кореляції голосних у системі англійської мови. Поступовий характер фонетичних змін довгих монофтонгів та проблема датування "зсуву". Фонетична сутність "зсуву". Спроби фонологічного пояснення "зсуву".

3. Розвиток правопису в історії англійської мови. Загальна характеристика орфографії середнього англійського періоду. Норманські переписувачі та введення нових принципів письма. Широке використання диграфів для позначення голосних і приголосних фонем. Сутність латинізації правопису.

4. Морфемна структура слова. Типи морфем. Синтетичні та аналітичні форми.

5. Критерії класифікації слів на частини мови. Іменник. Проблема категорії відмінка. Історія категорії відмінка.

6. Категорія числа в історії англійської мови. Причини існування винятків в утворенні числа. Причини спрощення іменних категорій.

7. Прикметник. Категорія ступенів порівняння. Субстантивація прикметників та ад'єктивація іменників у сучасній англійській мові.
8. Метафора. Традиційний і концептуальний підхід. Типи концептуальних метафор.
9. Метонімія та її типи.
10. Епітети та їхні типи.
11. Синтаксичні стилістичні прийоми: повторення, паралельні конструкції, інверсія, вставна конструкція.
12. Риторичне запитання.
13. Типи речень за метою висловлювання.
14. Просте речення: характеристики, головні та другорядні члени речення.
15. Складне речення: складносурядне, складнопідрядне, складносурядне з підрядністю; види зв'язку між частинами складного речення.

2.2. Зміст перекладацької підготовки

2.2.1. Теоретичні питання

1. Специфіка перекладу як виду фахової діяльності.
2. Стадії перекладу.
3. Теорії перекладу.
4. Суспільне значення перекладу (зародження тлумачення, тенденції).
5. Роль перекладу у різні періоди розвитку людства.
6. Еквівалентність в перекладі. Типи еквівалентності.
7. Безеквівалентна лексика.
8. Неминучість втрат при перекладі.
9. Види перекладу й тлумачення.
10. Типи перекладу.
11. Способи відтворення мовних одиниць.
12. Перекладацькі відповідності.
13. Поняття контексту у перекладі.
14. Типи перекладацьких відповідностей.
15. Перекладність / неперекладність мовних одиниць.
16. Транскодування як спосіб відтворення значень мовних одиниць.
17. Псевдо-інтернаціональна лексика і підступність її буквального перекладу.
18. Переклад окремих усталених та ідіоматичних словосполучень і речень.
19. Сильові й жанрові особливості текстів та способи їх відтворення.
20. Особливості перекладу художніх текстів (Belles-Lettres Style).
21. Особливості відтворення науково-технічних текстів.
22. Переклад текстів мови документів.
23. Поняття трансформації в перекладі.
24. Граматичні трансформації в перекладі.
25. Лексичні та семантичні трансформації в перекладі.

2.2.2. Перелік питань з дисципліни *Практика усного та письмового перекладу*

1. Фонологічний аспект перекладу (переклад антропонімів, географічних назв, назв компаній, організацій, установ, тощо).
2. Лексичний аспект перекладу (переклад багатозначних слів, термінів, інтернаціоналізмів, національно-забарвленої лексики, фразеологізмів та ідіом, абревіатур, неологізмів, слів-замінників, артиклів, іменникових груп).
3. Граматичний аспект перекладу (переклад модальних дієслів; пасивних конструкцій; неозначених форм дієслова (інфінітива, герундія, дієприкметника) та комплексів із ними).
4. Синтаксичний аспект перекладу (актуальне членування речення; тема, рема; переклад простого і складного речення; переклад емпатичних та еліптичних речень).
5. Переклад новинних повідомлень ЗМІ (новини внутрішньої та зовнішньої політики, життя суспільства, культури, стану навколишнього середовища).
6. Переклад науково-популярних текстів (природнича, історична, психологічна, технічна тематика).
7. Переклад довідкових текстів (біографічні матеріали, енциклопедичні статті, інструкції до побутової техніки).
8. Переклад текстів соціально-політичного змісту (аналітичної статті, есе, програми політичної партії).
9. Переклад текстів економічної тематики (статті на економічну тематику, маркетингового та фінансового звіту, комерційного контракту, комерційного листування).
10. Переклад офіційно-ділових документів (ділового листування, особистих документів, документів міжнародних організацій).
11. Переклад текстів науково-технічного стилю (наукової статті, технічного опису продукції, патентної заявки).
12. Переклад художніх текстів (фольклорного, прозового, драматичного твору).

3. Критерії оцінювання відповідей на атестаційному екзамені

3.1. **Лінгвістичний компонент:** оцінка за усне мовлення є результатом поділу суми оцінок за окремі аспекти мовлення /граматична правильність, вимова, володіння лексикою/ та ефективність мовлення на кількість аспектів:

Грамматична правильність

відмінно - відсутні помилки в основних /tenses, modal verbs, non-finite forms of the verb, degrees of comparison, formation of adverbs/ та складних /oblique moods, articles/ структурах;

добре - вільно володіє основними структурами, хоча інколи робить помилки у складних структурах;

задовільно - володіє основними структурами на рівні, достатньому для спілкування на повсякденні теми, хоча часто робить помилки у складних структурах;

незадовільно - робить багато помилок в основних структурах при спілкуванні на повсякденні теми, що створює труднощі при комунікації. Не робить спроб уживати складні структури або постійно помиляється при їхньому використанні.

Вимова /інтонація та окремі звуки/

відмінно - хороший ритм, правильність наголосу, відповідне інтонаційне оформлення та хороша вимова окремих звуків, хоча відчувається невеликий акцент;

добре - ритм, інтонаційне оформлення та вимова окремих звуків наближаються англійських, проте відчувається акцент;

задовільно - ритм, інтонаційне оформлення та вимова окремих звуків - середнє між англійською та рідною мовами, чим створюється значний акцент;

незадовільно - інтонаційне оформлення та вимова окремих звуків нагадують звучання рідною мовою, що створює значні труднощі при розумінні висловлювань.

Володіння лексикою

відмінно - володіє широким набором лексичних одиниць, який достатній для спілкування на повсякденні теми і легко добирає слова, говорячи на абстрактні теми, передбачені програмою;

добре - легко добирає слова при спілкуванні на повсякденні теми, але, говорячи на абстрактні теми, передбачені програмою, демонструє окремі труднощі при доборі лексичних одиниць;

задовільно - володіє достатнім словниковим запасом для спілкування на повсякденні теми, хоча при говорінні на абстрактні теми, передбачені програмою, демонструє помітні труднощі у доборі лексичних одиниць;

незадовільно - словниковий запас недостатній для того, щоб справитись зі спілкуванням на повсякденні та абстрактні теми, передбачені програмою.

Ефективність мовлення

відмінно - без труднощів справляється з підготовленим мовленням та майже зовсім не має труднощів при непідготовленому мовленні; зміст повністю відповідає темі; тривалість змістовного непідготовленого висловлювання 4-5 хвилин;

добре - майже зовсім не має труднощів при підготовленому мовленні, хоча інколи спостерігаються незначні труднощі при непідготовленому мовленні; зміст в основному відповідає темі; тривалість змістовного непідготовленого висловлювання 3-4 хвилини;

задовільно - спостерігаються труднощі при підготовленому мовленні, а також помітні труднощі при непідготовленому мовленні, хоча

вони не порушують процес комунікації; тема в основному розкрита; тривалість змістовного і непередготовленого висловлювання 2-3 хвилини;
незадовільно - проявляє значні труднощі при підготовленому мовленні.

3.2. Перекладацький компонент

При оцінюванні відповідей на атестаційному екзамені здобувач одержує:

- оцінку **відмінно** за правильне виконання 95–100 % завдань;
- оцінку **добре** — за правильне виконання 75–94 % завдань;
- оцінку **задовільно** — за правильне виконання 50–74 % завдань;
- оцінку **незадовільно** за правильне виконання менш як 50 % завдань.

Адекватний письмовий переклад тексту з англійської мови українською мовою оцінюється за такими параметрами:

- змістова адекватність і відповідність стилю (наявність 3 смислових порушень свідчить про несформованість навичок перекладу);
- застосування точних перекладацьких відповідників;
- граматична коректність;
- адекватність пунктуації;
- збереження структурних складових: заголовків, підзаголовків, абзаци тощо.

Анотаційний письмовий переклад тексту з української мови англійською мовою оцінюється за такими критеріями:

- обсяг анотації. Обсяг залежить від значимості анотованого матеріалу, його особливостей та призначення;
- дотримання логічності структури, яка може відрізнитися від порядку викладання в оригіналі (вступна, основна, заключна частини);
- дотримання мовних особливостей анотації, що поєднує таке: виклад основних положень оригіналу ясно та стисло; уникнення повторів; виконання правил єдності термінів та скорочень; використання загальноприйнятих скорочень; уникання використання прикметників, прислівників, вставних слів, які не впливають на зміст; вживання деяких узагальнювальних слів та словосполучень, які демонструють логічні зв'язки між окремими частинами висловлювань.

Перекладацький аналіз тексту оригіналу і тексту перекладу оцінюється за такими критеріями:

- повнота та ґрунтовність відповіді
- переконливість та аргументація при викладі думок
- демонстрація знань теорії перекладу
- вміння впізнавати та оцінювати доцільність застосування перекладацьких трансформацій

- володіння категоріально-понятійним апаратом з теорії і практики перекладу.

Критерії оцінювання тестових завдань: тот

9 – 10 балів отримує слухач, який правильно виконав більше, ніж 90% із запропонованого набору тестових завдань;

7 – 8 балів отримує слухач, який правильно виконав 80–89% із запропонованого набору тестових завдань;

5 – 6 балів отримує слухач, який правильно виконав 70–79% із запропонованого набору тестових завдань;

4 – 3 бали отримує слухач, який правильно виконав 60-69% із запропонованого набору тестових завдань;

2 – 0 балів отримує слухач, який правильно виконав менше 60 % із запропонованого набору тестових завдань.

Шкала відповідності

За 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	Відмінно
74 – 89	Добре
60-73	Задовільно
0-59	Незадовільно

4. Рекомендована література

1. Ігіна З. О. Основи комунікативної лінгвістики: навч.посіб./ З.О. Ігіна. – Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2014. – 190 с.
2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 576с.
3. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Навчальний посібник – довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця: Нова книга, 2003. – 608с.
4. Коваленко В.О. Основи перекладу: навчальний посібник до спецкурсу “Переклад”. – Ніжин, 2012. – 90 с.
5. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. – К.: Юніверс, 2003. – 264 с.
6. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 448с.

7. Основи перекладознавства: Навч. посібник/За редакцією А.Є. Нямцу. - Чернівці: Рута, 2008. - 310с.
8. Потапенко С.І. Практичний курс англійської мови: навч. посіб. для вищих навч. закладів / С.І. Потапенко, С.В. Гамор, З.О. Ігіна, Н.М. Талавіра. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – Ч.1. – 162 с.
9. Потапенко С.І., Харитонов І.К. Сучасний англійський синтаксис. Теорія і практика. Навчальний посібник./ С.І. Потапенко, І.К. Харитонов. – 4-е видання., доповнене та перероблене. – Ніжин: Видавництво НДУ, 2005. – 106 с.
- 10.Талавіра Н.М. Практичний курс англійської мови: навч.посіб. для вищих навч. закладів/ Н.М. Талавіра. – Ніжин: НДУ ім.. М. Гоголя, 2016. – Ч.2. – 109 с.
- 11.Трибуханчик А.М. Англійська без помилок: навч. посіб. для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст» і «магістр» факультетів іноземних мов / А.М. Трибуханчик. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 227 с.
- 12.Харитонов І.К. Теоретична граматики сучасної англійської мови/ І.К. Харитонов. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2007. – 160 с.
- 13.Хрестоматія з теоретичної фонетики англійської мови (для студентів денної форми навчання)/ Укл.: С.В. Гамор, О.В. Майборода. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2006. – 45 с.
- 14.Черноватий Л.М., Карабан В.І. та ін. Переклад англомовної громадсько - політичної літератури. Система державного управління США: Навчальний посібник. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 432 с.

5. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає підсумкова атестація:

Лексикографічні джерела: словники – синонімічні, двомовні, тлумачні словники.

Програму затверджено на кафедрі германської філології та методики викладання іноземних мов – протокол №9 від 05.01.2024.

Програму затверджено на кафедрі прикладної лінгвістики – протокол №10 від 19.01.2024.

Схвалено на засіданні вченої ради факультету філології, історії та політико-юридичних наук (№ 7 від 24 січня 2024 р.)

